

Кубанов Р.А.
кандидат педагогічних наук, доцент
Руденко А.І.
магістрант
Чернишов Д.Ю.
магістрант
Відокремлений структурний підрозділ
«Інститут інноваційної освіти Київського національного
Університету будівництва і архітектури»

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Внутрішній контроль у ринкових умовах є одним із найважливіших елементів управління і забезпечує інформацією всі рівні керівництва. Правильна його організація на підприємствах, у першу чергу, впливає на їх розвиток та на розвиток країни в цілому. Це пов'язано з тим, що внутрішній контроль є своєрідним «фільтром», який проявляється через зворотній зв'язок, і забезпечує можливість прийняття ефективних рішень.

Проблемам розвитку внутрішнього контролю в Україні присвятили свої праці багато авторів, зокрема І. Гавришко, А. Грилицька, В. Єгарміна, Н. Івануса, А. Сокін та інші, але деякі проблеми залишаються недостатньо розкритими.

Мета роботи – дослідження сутності та особливостей організації внутрішнього контролю на підприємствах.

Як відомо, внутрішній контроль присутній на кожному підприємстві (організації), але ефективність його забезпечується не завжди. Так, невеликі підприємства найчастіше не мають достатнього персоналу, матеріальних ресурсів та рівня знань управлінців для організації необхідної системи внутрішнього контролю. Великі підприємства, навіть володіючи достатньою базою, можуть бути погано керовані, і, як наслідок, досить великі затрати, понесені на організацію контролю, не дадуть бажаних результатів.

Аналіз наукової та економічної літератури показав, що визначення внутрішнього контролю науковцями дається по-різному, але, на нашу думку, найбільш повним є таке: внутрішній контроль – це система заходів, визначених управлінським персоналом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного використання усіма працівниками своїх обов'язків по забезпеченню та здійсненню господарських операцій [1, с. 46]. Внутрішній контроль визначає закономірність цих операцій і їх економічну доцільність для даного підприємства.

На думку вітчизняних та зарубіжних вчених [3], головною метою внутрішнього аудиту є: 1) удосконалення організації й управління виробництвом, виявлення і мобілізація резервів його зростання; 2) удосконалення організації діяльності підприємства; 3) запобігання втратам ресурсів і здійснення необхідних змін у середині підприємства; 4) допомога управлінському персоналу в підвищенні ефективності виконання його функцій; 5) забезпечення задоволення потреб органів управління в частині надання контрольної інформації з різних питань та ін.; 6) завдання діагностики стану економічної безпеки підприємства.

Для більш достатнього уявлення щодо внутрішнього контролю розглянемо його три функції: контроль повноважень, контроль документального оформлення, контроль збереження. А саме: 1. Контроль повноважень – це контроль, що забезпечує виконання лише тих операцій, які дійсно сприяють розвитку організації. Такий контроль повинен запобігати зловживанням і попереджувати проведення операцій, в яких відсутня доцільність. При цьому відслідковуються зміни та виправлення облікових записів на предмет обов'язкової наявності необхідних дозволів. 2. Контроль документального оформлення – контроль, що забезпечує відображення всіх дозволених операцій в облікових регістрах. Цей вид контролю створює умови, при яких операції правильно оформляють обліковими записами і не виправляються без відповідного дозволу. 3. Контроль збереження – контроль, що сприяє тому, щоб прийняте до обліку майно не могло бути неправильно використане (наприклад, незаконно привласнене, украдене, залишене без догляду тощо). В. Максимова зауважує, що в сучасних умовах внутрішній контроль набуває дедалі більшого значення. І питання це не лише теоретичне, оскільки за ним стоїть практична діяльність із розробки законодавства у сфері контролю [4, с. 71].

Визначивши сутність внутрішнього контролю, слід розглянути порядок його організації на підприємстві, що знаходиться в конкурентних умовах функціонування. Д. Гуляєва виділяє три стадії організації внутрішнього контролю на підприємстві: початкова, дослідна та завершальна. Кожному виду внутрішньогосподарських послуг, у зв'язку з особливостями об'єктів контролю, властиві специфічні етапи, фази та процедури контролю. Початкова стадія передбачає підготовчу роботу, планування внутрішнього контролю. На стадії дослідження здійснюють перевірку господарських операцій, вивчають стан обліку, а на завершальній стадії узагальнюють результати перевірки, складають акт, а на його основі розробляють пропозиції і заходи щодо поліпшення фінансово-господарської діяльності підприємства. Ефективність побудови тієї чи іншої системи внутрішнього контролю залежить від багатьох чинників, в тому числі від форми організації внутрішнього контролю. Виділяють дві основні форми організації внутрішнього контролю: централізовану та децентралізовану [2, с. 35]. В централізованій формі організації функцію внутрішнього контролю виконує служба контролю, яка існує відокремлено від інших підрозділів підприємства, а у децентралізованій системі контролю проводять аудитори у кожній ланці підпорядкування.

Отже, робота системи внутрішнього контролю підприємства виконується за такою схемою: служба внутрішнього контролю отримує від інших підрозділів необхідний банк інформації, яку вона обробляє згідно із встановленими положеннями за трьома етапами (початковим, дослідним та завершальним) та робить відповідний незалежний висновок зі метою задоволення інтересів користувачів для прийняття ефективних управлінських рішень.

Таким чином, до основних проблемних аспектів внутрішнього контролю в Україні слід віднести насамперед недостатнє нормативне та методологічне забезпечення, що призводить до нерозуміння самих принципів, методів, методології та процедур внутрішнього контролю, відсутність внутрішніх розробок щодо організації та методики внутрішнього контролю на підприємстві.

З метою удосконалення процесу організації внутрішнього контролю на підприємствах, доцільним є створення спеціального незалежного підрозділу у структурі підприємства – служби внутрішнього контролю, що дозволить проводити ефективний контроль, виявляти найбільш перспективні напрямки розвитку та надавати рекомендації стосовно покращення діяльності підприємства.

Керівники і спеціалісти структурних підрозділів підприємств іноді контролюють діяльність розрізнено, неплановірно і несистематично. Для усунення цих недоліків потрібно складати плани поточного контролю на підприємствах, щоб протягом кожного місяця систематично контролювати господарські операції та процеси. У них дуже важливо передбачати тематичні перевірки виконання прийнятих рішень та інші питання. Для підвищення ефективності контролю необхідно не тільки забезпечувати його своєчасність, але й повноту всіх операцій і процесів.

Список використаних джерел:

1. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства: нав. пособ. для студентів вищих навчальних закладів / За ред. к.е.н., проф. М.Д. Корінька.– Фастів: Поліфаст, 2006. – 440 с.
2. Гуляєва Д.О. Організація внутрішнього аудиту на підприємстві / Д. О. Гуляєва // Управління розвитком. – 2011. – № 2(99). – С. 34–36.
3. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль в системі управління: монографія / Є.В. Калюга. – К.: Ніка-Центр, 2002. – 360 с.
4. Максимова В.Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку: монографія / В.Ф. Максимова. – К.: АВРІО, 2005. – 264 с.